

KULT MARYJNY I ŻYCIE RELIGIJNE
W SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ POKORNEJ W RUDACH
/Streszczenie/

Celem niniejszej pracy jest ukazanie, jak przez stulecia – od początku istnienia rudzkiego ośrodka do początku XXI w. – kształtował się kult maryjny w Parafii Wniebowzięcia NMP w Rudach. Przedmiot badań, baza źródłowa oraz dotychczasowe opracowania niejako narzuciły wybór metody badawczej, która ma charakter chronologiczno-problemowy. Natomiast na ustalenie ram czasowych pracy obejmujących okres od fundacji opactwa do roku, w którym obchodzono światowe dni młodzieży w Polsce, wpływ miało symboliczne znaczenie tych wydarzeń. Otóż w obu przypadkach pojawia się motyw wchodzenia Kościoła powszechnego w rzeczywistość lokalną. W pierwszym przypadku by kształtować ją ku chwale Boga i ku pożytkowi ludzi, w drugim – by Kościół powszechny, tutaj uosobiony przez międzynarodową grupę uczestników ŚDM, mógł mieć udział w duchowych dobrach rodzących się w Kościele lokalnym, w tym wypadku w sanktuarium Matki Bożej Pokornej w Rudach. W ten sposób rozumiane, te dwa wydarzenia spinają się klamrą czasu.

Temat został ujęty w czterech rozdziałach pracy. Pierwszy, najkrótszy, pełni rolę ogólnego wprowadzenia i składa się z dwóch części. Najpierw w sposób syntetyczny zostały przedstawione najważniejsze wydarzenia z ośmiowiekowej, bardzo bogatej historii opactwa. Drugą część poświęcono obrazowi Matki Bożej Pokornej, uwzględniając trzy motywy: jego genezę, opis i tytuły, którymi przez stulecia wierni zwracali się do Matki Bożej w rudzkim kościele.

Rozdział drugi dotyczy kultu, jakim Matka Boża cieszyła się w rudzkim sanktuarium, do 1945 r. Jego podstawę stanowiły decyzje podejmowane podczas obrad generalnych kapituł cysterskich, dlatego na samym początku rozdziału przedstawiono niektóre ustalenia tegoż organu dotyczące sposobów i form oddawania szczególnej czci Maryi w zakonie cysterskim. Swoistym uzupełnieniem i praktycznym potwierdzeniem skuteczności tych rozporządzeń są teksty maryjne w zachowanych księgach i kalendarzach liturgicznych.

Drugi rozdział ma budowę symetryczną: składa się – podobnie jak pierwszy – z dwóch części. Pierwsza dotyczy okresu, gdy w rudzkim ośrodku gospodarzami byli cystersi, druga stanowi opis czasów po sekularyzacji, gdy obiekty te przeszły na własność rodziny Hohenlohe-Schillingsfürst, która utworzyła z nich swoją rezydencję. O obu częściach uwzględniono następujące przejawy kultu maryjnego: pielgrzymki nawiedzające rudzkie

sanktuarium, bractwa religijne, obiekty architektoniczne, wota składane przed obrazem oraz kopie obrazu Matki Bożej. Podjęto także próbę odczytania myśli mariologicznej widocznej w malowidłach osiemnastowiecznego artysty na ścianach kaplicy mariackiej.

Trzeci rozdział ukazuje ruzką świątynię pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP jako centrum kultu maryjnego w latach 1945-2016. Ma on również strukturę symetryczną, gdzie osią podziału jest rok 1992, kiedy to bullą Jana Pawła II została utworzona m.in. diecezja gliwicka. Omówiono w nim programy duszpasterskie i wydarzenia religijne o zasięgu lokalnym: diecezjalnym i parafialnym, które wyrastały z kultu maryjnego, a jednocześnie przyczyniały się do jego wzmocnienia i popularyzacji. Uwagę zwrócono również na materialne świadectwa czci okazywanej Maryi.

Ostatni rozdział obejmuje ten sam czas co trzeci, jednak ukazuje powojenne losy dawnych zabudowań klasztorno-pałacowych. Znalazły się więc w nim informacje o wielkiej tragedii, jaka na początku 1945 r. dotknęła obiekt i spowodowała, że ponad 50 lat pozostał on w ruinie. Podejmowane w tym czasie próby odbudowy miały raczej charakter propagandowo-kosmetyczny, niemający nic wspólnego z rzetelnymi staraniami o przywrócenie obiektowi dawnej świetności. Po wejściu Polski w struktury Unii Europejskiej pojawiła się możliwość pozyskania środków na odbudowę zniszczonego gmachu, co zostało rzetelnie wykorzystane. Po kilkuletnich pracach obiekt został oddany do publicznego użytku. Większą część rozdziału stanowi więc próba ukazania wymiarów: formacyjno-religijnego, naukowego i kulturowego toczącego się w nim życia. Odrestaurowane obiekty tworzą także zaplecze socjalno-gospodarcze dla rozwijającego się kultu maryjnego.

Uzupełnieniem pracy są aneksy umieszczone na końcu.

Słowa kluczowe: parafia Rudy, kult maryjny, Matka Boża Pokorna, życie religijne, opactwo cysterskie.

Joanna Lepiarczyk.

THE CULT OF MARY AND RELIGIOUS LIFE
IN THE SANCTUARY OF OUR LADY OF HUMILITY IN RUDY

Summary

The aim of this work is to show how the Marian worship in the parish of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Rudy developed through the centuries - from the beginning of the existence of the complex in Rudy until the beginning of the 21st century. The subject of the research, the source database and previous studies, somehow imposed the choice of the research method, which is of a chronological and problem nature. However, the time frame of the work, covering the period from the foundation of the abbey to the year in which the world youth days in Poland were celebrated, was influenced by the symbolic significance of those events. In both cases there is a motive of the universal Church entering the local reality. In the first case, to shape it for the glory of God and for the benefit of people. In the second, that the universal Church, personalized by an international group of WYD participants, could participate in spiritual goods born in the local Church, particularly in the Sanctuary of Our Lady of Humility in Rudy. Therefore those two events join together as a time link.

The dissertation consists of four chapters. The first one, the shortest, acts as a general introduction and it includes two parts. In the first part, the most important events from the very rich, eight-century history of the abbey are presented in a synthetic way. The second part is devoted to the image of Our Lady of Humility, including three themes: its genesis, the description and the titles, which for centuries the worshippers addressed to the Mother of God in the church in Rudy.

The second chapter deals with the cult given to the Mother of God in the sanctuary in Rudy until 1945. The decisions made during the general Cistercian chapter's deliberations constituted its basis. Therefore, at the very beginning of the chapter, some of the arrangements of this Cistercian body are presented, namely those concerning the ways and forms of the special worship of Mary in the Cistercian Order. The Marian texts in preserved books, records and liturgical calendars are a specific supplement and practical confirmation of the effectiveness of those ordinances.

The second chapter has a symmetrical structure: just like the first one - it consists of two parts. The first concerns the period when the Cistercians were the hosts of the complex in Rudy. The second part is a description of the times after the secularization, when these objects became the property of the Hohenlohe-Schillingsfürst family, who created their residence there. The following manifestations of Marian devotion are taken into account in both parts of

the chapter: the pilgrimages that visited the sanctuary in Rudy, religious brotherhoods, architectural objects, ex-voto given in front of the painting and the reproductions of the image of Our Lady. An attempt was also made to read the mariological thought visible in the paintings created by the eighteenth-century artist on the walls of the Marian chapel.

The third chapter shows the shrine dedicated to the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Rudy as a centre of Marian cult in the years 1945-2016. The chapter also has a symmetrical structure, where the division point of time is year 1992, when thanks to the bull of John Paul II, the Diocese of Gliwice was created. The chapter discusses pastoral programs and religious events on a local scale: diocesan and parish, which grew out of the Marian cult, and at the same time contributed to its strengthening and popularization. The attention was also paid to the material testimonies of reverence for Mary.

The last chapter covers the same time period as the third one, however, it shows the post-war fate of the former monastic and palatial buildings. Hence, there is information about the great tragedy which touched the complex in Rudy at the beginning of 1945. In consequence, the buildings remained in ruin for over 50 years. The reconstruction attempts at that time were more of a propaganda and cosmetic character, having nothing to do with reliable efforts to restore the former glory of the complex. After Poland's accession to the European Union, there came an opportunity to obtain funding for the reconstruction of the destroyed object, and the chance was reliably taken. After several years of renovation works, the building complex was opened for public use. Therefore, the greater part of the chapter is an attempt to show different life dimensions, such as: formation, religious, scientific and cultural. The restored buildings also create socio-economic facilities for the growing Marian cult.

It is worth emphasizing that the Cistercians of the local abbey contributed to the development and maintenance of the Marian cult in Rudy. After their removal by the Prussian authorities, the local parish community took over the responsibility for the preservation and development of this cult. Over the period of time the parish was led by the pastors delegated there by different bishops: first the bishops of Wrocław - until 1945, then the bishops of Opole and finally, from 1992 – the bishops of Gliwice.

The work is complemented by the annexes attached at the end of the dissertation.

Key words: parish in Rudy, Marian cult, Our Lady of Humility, religious life, cistercian abbey

Joanna Lesiarczyk